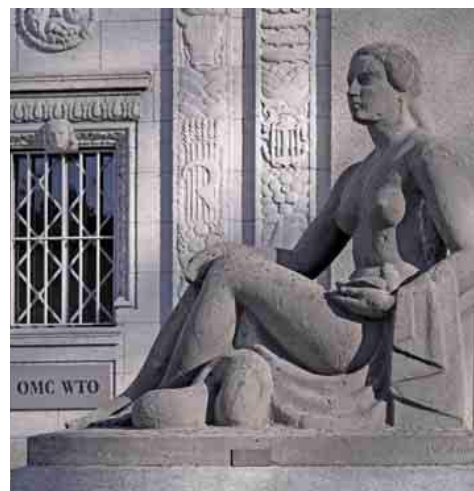

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΔΙΕΘΝΩΝ
ΣΧΕΣΕΩΝ

**Η Εποπτεία των Εμπορικών
Πολιτικών μέσα από τον
Μηχανισμό Επισκόπησης Εμπορικής
Πολιτικής του
Παγκοσμίου Οργανισμού Εμπορίου**

Αγγελική Κολοκυθά
Υπ. Διδάκτωρ
Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών
Πάντειο Πανεπιστήμιο

Κέντρο Διεθνούς Πολιτικής Οικονομίας
Ινστιτούτο Διεθνών Σχέσεων
Αθήνα
2010

ΣΥΝΤΟΜΕΥΣΕΙΣ

Αγγλικά

DSM	Dispute Settlement Mechanism
GATT	General Agreement on Tariffs and Trade
ILO	International Labor Organization
NEPAD	New Partnership for Africa's Development
TPRB	Trade Policy Review Body
TPRM	Trade Policy Review Mechanism
WTO	World Trade Organization

Ελληνικά

ΔΝΤ	Διεθνές Νομισματικό Ταμείο
ΕΑΧ	Ελάχιστα Αναπτυγμένες Χώρες
ΟΟΣΑ	Οργανισμός για την Οικονομική Συνεργασία και Ανάπτυξη
ΠΟΕ	Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ανάγκη για διαφάνεια προκύπτει από τη διεθνή συνεργασία στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης. Η αναγκαιότητα κάλυψης των κενών πληροφόρησης οδήγησε διεθνείς οργανισμούς στη δημιουργία μηχανισμών περιοδικής αξιολόγησης – εποπτείας¹. Σήμερα συναντάμε τέτοιους μηχανισμούς κυρίως στη δομή διεθνών οικονομικών οργανισμών όπως το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) και ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου (ΠΟΕ). Βασικός σκοπός αυτού του είδους μηχανισμών είναι η διασφάλιση της διαφάνειας και της σύγκλισης πολιτικών που ακολουθούνται από τα μέλη.

Σύμφωνα με τους Combacau και Sur², οι λειτουργίες του διεθνούς δικαίου χωρίζονται σε γενικές και αναλυτικές. Οι τελευταίες αποτελούνται από την κατεύθυνση³ (orientation), την πρόβλεψη⁴ (prévision), την αξιολόγηση⁵ (évaluation) και τη διόρθωση⁶ (correction). Στην ανάλυση αυτή θα μας απασχολήσει η αξιολόγηση και ειδικά ο τρόπος που αυτή ασκείται στο πλαίσιο του ΠΟΕ. Σύμφωνα με την Burdeau:

η σφαίρα των εθνικών πολιτικών δεν πρέπει να αποτελεί ένα περιβάλλον αποκομμένο από τις πραγματικότητες της διεθνούς πολιτικής. Η προσκόλληση στις αρετές της αγοράς και στο δόγμα των ελεύθερων συναλλαγών, που εμπνέει και κυριαρχεί στην δράση των διεθνών οργανισμών από το 1944, προϋποθέτει την επικοινωνία μεταξύ εσωτερικής και διεθνούς σφαίρας⁷.

Στη πράξη, στο πλαίσιο διαφορετικών διεθνών καθεστώτων, εφαρμόζονται διάφορα συστήματα αξιολόγησης, εποπτείας (surveillance) και διάδοσης πληροφοριών. Πρόκειται άλλοτε για κρατικές αναφορές αυτό-αξιολόγησης στο πλαίσιο διεθνών οργανισμών (ILO), άλλοτε για κυβερνητικές αναφορές αξιολόγησης των εμπορικών πολιτικών άλλων κρατών (κάτι που γινόταν από τις ΗΠΑ πριν την ίδρυση του ΠΟΕ) και άλλοτε για θεσμική αξιολόγηση όπου η γραμματεία του εκάστοτε διεθνούς οργανισμού συγκεντρώνει πληροφορίες σχετικά με την πορεία των μελών του με μια διαδικασία που ορίζεται στο καταστατικό του οργανισμού. Η αξιολόγηση αυτή στο πλαίσιο του ΠΟΕ είναι ένας συνδυασμός αυτό-αξιολόγησης και θεσμικής αξιολόγησης μιας και η γραμματεία καταλήγει σε μια τελική αναφορά βασιζόμενη σε αναφορές των ίδιων των κρατών αλλά και των υπαλλήλων του ΠΟΕ.

¹ Ενδεικτικά τέτοιοι μηχανισμοί υφίστανται, στο πλαίσιο του ΟΟΣΑ, του ILO, του NEPAD, του Συμβουλίου των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου.

² COMBACAU Jean, SUR Serge, *Droit international public*, Paris, Montchrestien, Lextenso éditions, 2008, pp. 35-38.

³ Οι κανόνες που καθορίζουν μια συμπεριφορά την οποία ένα κράτος δεσμεύεται να ακολουθεί.

⁴ Η ύπαρξη ενός δεδομένου κανόνα επιτρέπει την πρόβλεψη της συμπεριφοράς των κρατών που θα δεσμευθούν μελλοντικά από αυτόν.

⁵ Επιτρέπει στο σύνολο των δρώντων να μετρούν και να αξιολογούν την συνέπεια και την συμβατότητα των συμπεριφορών που ακολουθούνται κατά βάση.

⁶ Τρόποι που διαθέτει ένα κράτος για να αντιδράσει, να λάβει αποζημίωση και πιθανόν να αναίρεσει τις λανθασμένες συμπεριφορές.

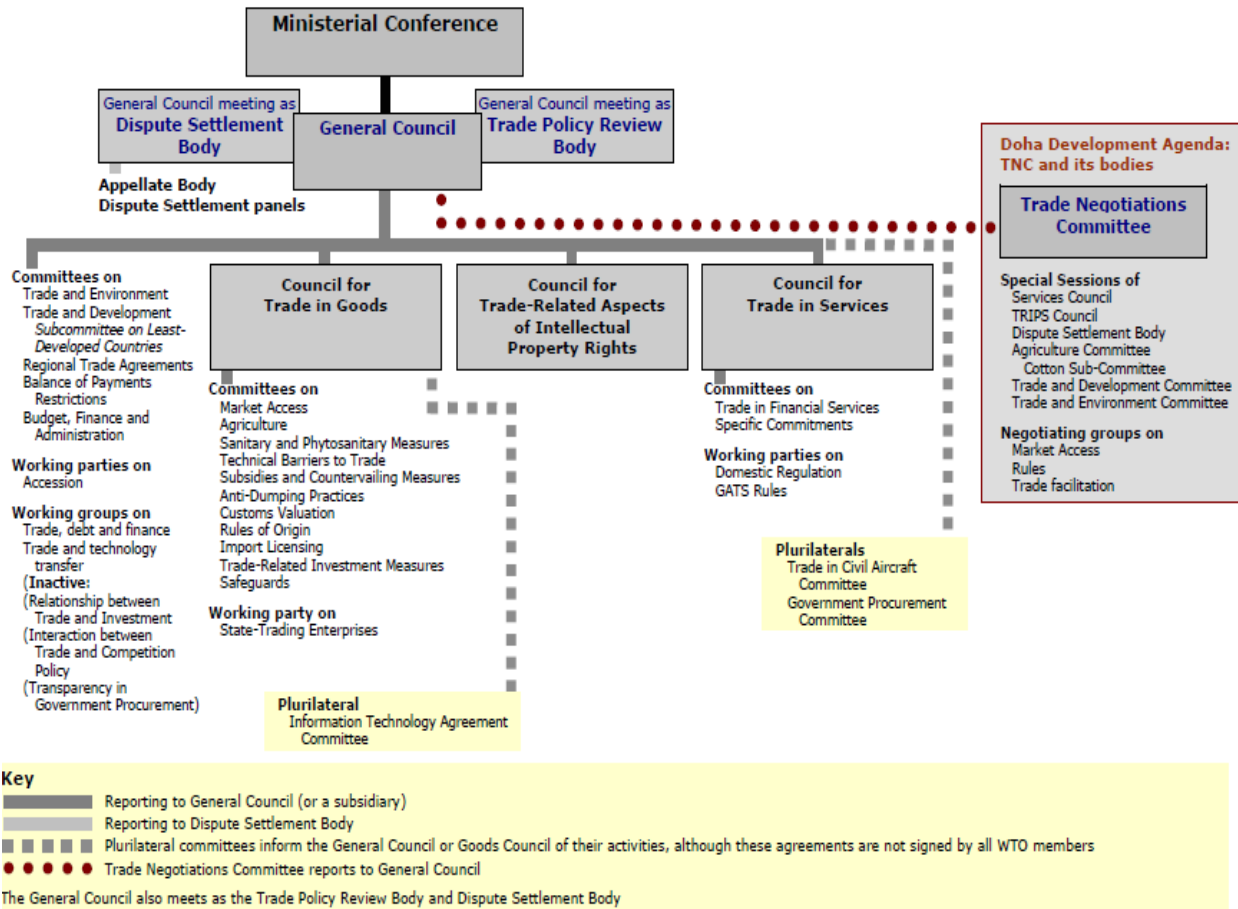
⁷ BURDEAU G., «Les Etats au rapport ! Le développement des mécanismes d'examen systématique des politiques des Etats», *Mélange en l'honneur de Jean Charpentier*, La France, l'Europe, le monde, *op. cit.*, p.35.

Η ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗΣ ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ (TPRM) ΤΟΥ ΠΟΕ

Αρχικά παρατίθεται το οργανόγραμμα του ΠΟΕ για μια σαφέστερη αντίληψη του όλου συστήματος.

WTO structure

All WTO members may participate in all councils, committees, etc., except Appellate Body, Dispute Settlement panels, and plurilateral committees.

Πηγή: ΠΟΕ

Η Μηχανισμός Επισκόπησης Εμπορικής Πολιτικής (TPRM) του ΠΟΕ είναι ένας μηχανισμός που στόχο έχει να εγγυάται τη διαφάνεια της εμπορικής πολιτικής των κρατών-μελών του και τη συμμόρφωσή τους με τους κανόνες του ΠΟΕ. Ειδικότερα, όλα τα κράτη-μέλη οφείλουν κατά διαστήματα που έχουν οριστεί ανάλογα με την οικονομική τους βαρύτητα στο διεθνές εμπόριο, να παρουσιάζουν στους εταίρους τους αναφορές με τις εμπορικές πολιτικές και πρακτικές τους για να ελέγχεται η συνέπειά τους προς τους κανόνες του διεθνούς εμπορίου. Η Κίνα (που αντικατέστησε τον Καναδά), η Ιαπωνία, οι ΗΠΑ και η Ευρωπαϊκή Ένωση αξιολογούνται κάθε 2 χρόνια, τα επόμενα 16 κράτη κάθε 4 χρόνια και όλα τα υπόλοιπα κάθε 6 χρόνια με δυνατότητα καθυστέρησης για τις Ελάχιστα Αναπτυγμένες Χώρες (EAX). Το όργανο που προβαίνει σε αυτήν την

αξιολόγηση είναι το Όργανο Επισκόπησης Εμπορικής Πολιτικής (Γενικό Συμβούλιο). Το ίδιο όργανο κατά διαστήματα παρουσιάζει επίσης αναφορές για τη γενική πορεία του διεθνούς εμπορίου⁸.

Ο TPRM βρίσκεται στην ουσία ανάμεσα στο *δίκαιο* και την *πολιτική*. Γι' αυτό και δεν έχει σχέση με άλλους, περισσότερο δικαστικής φύσης μηχανισμούς του ΠΟΕ, δηλαδή με τον Μηχανισμό Επίλυσης Διαφορών (DSM). Πρόκειται για το μοναδικό πλαίσιο στη δομή του ΠΟΕ όπου τα κράτη- μέλη μπορούν να συζητούν με διαφάνεια σχετικά με όλους τους τομείς των εμπορικών τους πολιτικών και μέσα σε αυτό το πλαίσιο αποκρυσταλλώνονται οι πιθανές μελλοντικές διαφορές και ενδεχομένως προλαμβάνονται. Επίσης από αυτή τη διαδικασία προκύπτει ένας τεράστιος όγκος πληροφοριών⁹ σχετικά με τις εμπορικές πρακτικές των κρατών που μπορεί να χρησιμοποιηθεί ποικιλοτρόπως, όπως για ακαδημαϊκή έρευνα.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ

Αν εξετάσει κανείς την πορεία του διεθνούς καθεστώτος εμπορίου από τη δημιουργία της GATT ως την ίδρυση του ΠΟΕ, θα παρατηρήσει πως ο TPRM αποτελεί προϊόν της επιθυμίας να τεθεί το διεθνές εμπορικό σύστημα υπό περιοδική αξιολόγηση. Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει την εξέλιξη του εν λόγω θεσμού από τη δεκαετία του 1950 έως σήμερα.

	Δεκαετία 1950	Δεκαετία 1960 - 1970	Μετά τον Γύρω του Τόκιο (1979-1985)	Αρχές του γύρου της Ουρουγουάης	Ο TPRM στο πλαίσιο της GATT (1989-1994)	Ο TPRM στο πλαίσιο του ΠΟΕ
Σύστημα Πληροφόρησης	Ad hoc	Κρατικές αναφορές/ άλλου είδους αναφορές/ θεσμικές αναφορές	Θεσμικές αναφορές	Θεσμικές αναφορές ad hoc	Επίσημες Θεσμικές αναφορές	Επίσημες Θεσμικές αναφορές
Θεσμικό πλαίσιο	GATT	Επιτροπή περιορισμών Ισοζυγίου Πληρωμών / Επιτροπή Κλωστοϋφαντουργίας/ Επιτροπή εμπορίου και ανάπτυξης	Μνημόνιο Συμφωνίας σχετικά με γνωστοποιήσεις, συμβουλές, επίλυση διαφορών και εποπτεία/ Επιτροπή Κλωστοϋφαντουργίας / Επιτροπή εμπορίου και ανάπτυξης 1979	Ομάδα εξεχουσών προσώπων, 1985/ Υπουργική Διακήρυξη της Punta del Este, 1986	Ομάδα διαπραγματευσών για τη λειτουργία του συστήματος GATT (FOGS)- 1989	Συμφωνία του Marrakech 1994

⁸ Για πρώτη φορά προέβη σε μια τέτοια γενική αξιολόγηση στις 9 Φεβρουαρίου 2009 εν όψει της διεθνούς κρίσεως.

⁹ Από το 1989 που πρωτοεμφανίστηκε αυτός ο μηχανισμός έως σήμερα έχουν πραγματοποιηθεί περίπου 250 εποπτείες για 135 κράτη σε σύνολο 153.

Πεδίο Ενδιαφέροντος	Ποσοτικοί Περιορισμοί, και θέματα οργάνωσης/ γεωργία	Περιορισμοί Ισοζυγίου Πληρωμών, κλωστοϋφαντουργία, κώδικες εμπορικών πολυμερών διαπραγματεύσεων, εμπόδια στο εμπόριο από αναπτυγμένα κράτη	Γενική πρόοδος εμπορίου/ μη δασμολογικά εμπόδια/ εμπόριο και ανάπτυξη	Επιτροπές standstill (Status quo) και rollback (απελευθέρωση)	Εμπόριο αγαθών, μέτρα που επηρεάζουν το εμπορικό σύστημα/ όλα τα μέλη	Αγαθά, υπηρεσίες, πνευματική ιδιοκτησία / μερική ανάλυση δημοσιονομικών, νομισματικών και περιβαλλοντικών πολιτικών, / όλα τα μέλη
Περιοδικότητα	1954-1955/ 1959-1962	Ετήσια (2/χρόνο για τα αναπτυσσόμενα κράτη)	2/χρόνο Συνεδριάσεις του Συμβουλίου από το 1980	3/χρόνο από το 1987	περιοδική- ανάλογα με το μερίδιο στο διεθνές εμπόριο	περιοδική- ανάλογα με το μερίδιο στο διεθνές εμπόριο
Υπεύθυνος αναφορών	4 ομάδες εργασίας/ Επιτροπή II	Επισημάνσεις από τα μέλη, monitoring από ανεξάρτητα μέλη	Γραμματεία GATT	Όργανο Επισκόπησης, Επισημάνσεις από τα μέλη	Γραμματεία GATT και χρηματοδότηση από τον προϋπολογισμό των μελών	Γραμματεία ΠΟΕ και χρηματοδότηση από προϋπολογισμούς των μελών
Εποπτεύουσα Αρχή	Συμβούλιο GATT	Επιτροπή περιορισμών στο Ισοζύγιο Πληρωμών/ όργανο εποπτείας κλωστοϋφαντουργίας/ Υπό-επιτροπή προστατευτικών μέτρων στο εμπόριο	Ειδικό Συμβούλιο/ Υπό-επιτροπή εξισορρόπησης/ διαβουλεύσεις με Επιτροπή Εμπορίου και Ανάπτυξης	Επιτροπή Εμπορικών διαπραγματεύσεων	Συμβούλιο GATT	TPRM
Αριθμός Κρατών που ελέγχθηκαν	40 και ΕΟΚ	άγνωστος	άγνωστος	άγνωστος	54	264 (τέλη 2008)

Πηγή : GHOSH Arunabha, *Information Gaps, Information Systems, and the WTO's Trade Policy Review Mechanism* Global Economic Governance Programme, University College Oxford, Department of Politics and International Relations, GEG Working paper 2008/40, p. 24, (μετάφραση στα ελληνικά της συγγραφέως)

ΘΕΤΙΚΑ ΚΑΙ ΑΡΝΗΤΙΚΑ

Τα θετικά του υπό εξέταση μηχανισμού μπορούν να συνοψιστούν στα εξής:

- Κάθε μέλος υπό αξιολόγηση έχει την ευκαιρία να εξηγήσει τις πολιτικές και πρακτικές του στους εταίρους του, οι οποίοι επωφελούνται από αυτή τη διαδικασία μαθαίνοντας να προσαρμόζονται καλύτερα στο σύστημα εποπτείας του ΠΟΕ¹⁰.
- Πλήθος πληροφοριών που μπορούν να αξιοποιηθούν ποικιλοτρόπως. Από την πρώτη εμφάνιση του μηχανισμού αυτού το 1989 στο πλαίσιο της GATT, έχουν πραγματοποιηθεί πάνω από 250 έλεγχοι σε 135 από τα 153 μέλη.
- Η αξία των αναφορών του TPRM έγκειται στο γεγονός ότι αυτές είναι θετικές και όχι κανονιστικές. Δεν επιτάσσουν, απλά επικεντρώνονται στις πληροφορίες και στη διάδοσή τους. Περιγράφουν το πολιτικό τοπίο και το δημοσιοποιούν στους εταίρους, τις κυβερνήσεις, τον τύπο, και το ευρύ κοινό, κάτι που δίνει ένα κίνητρο παραπάνω για συζητήσεις και αναπροσαρμογές των πολιτικών κάθε κράτους.
- Ειδικά για τις αναπτυσσόμενες χώρες οι περιοδικοί έλεγχοι αποτελούν μια ευκαιρία να αναδειχθούν τα αδύνατα σημεία και με την συμβολή των προγραμμάτων τεχνικής βοήθειας να ξεπεραστούν. Σε αυτές τις περιπτώσεις ο TPRM συμπληρώνει τα προγράμματα τεχνικής βοήθειας και αντιστρόφως.

Από την άλλη πλευρά, φαίνεται πως παραμένουν πολλά προβλήματα:

- Οι αναπτυσσόμενες χώρες, και κυρίως οι πιο φτωχές, δεν καταφέρνουν ακόμα να προσαρμοστούν πλήρως σε αυτή τη διαδικασία παρουσιάζοντας προβλήματα στον τρόπο παροχής πληροφοριών και κατ' επέκταση στην προώθηση του πολυμερούς εμπορικού συστήματος. Έτσι, κάποια κράτη για λόγους συνήθως οικονομικών δυσχερειών, αλλά και διαφθοράς, δεν έχουν ποτέ εκδώσει αναφορές¹¹ κάτι που θέτει προβλήματα διαφάνειας και εμπιστοσύνης στις αρχές του ελεύθερου εμπορίου.
- Είναι προφανές πως είναι δύσκολο να επιτευχθεί η απόλυτη διαφάνεια σε ένα πολυπληθές σύστημα 153 μελών. Τα μέλη συναντούν δυσκολίες στο να ελέγχουν ενδελεχώς τις πρακτικές και τις πολιτικές των υπολοίπων, πόσο μάλλον όταν πρόκειται για χώρες με ελλείψεις πόρων και τεχνικού υποβάθρου. Έτσι,

¹⁰ «Surveillance was not an entirely independent activity of the international regime; rather it was a learning process», GHOSH Arunabha, *Information Gaps, Information Systems, and the WTO's Trade Policy Review Mechanism*, Global Economic Governance Program, University College Oxford, department of politics and international relations, GEG Working paper 2008/40, σελ. 23.

¹¹ Ακτή Ελεφαντοστού, Αλβανία, Αρμενία, Βιετνάμ, Γουινέα-Μπισάο, Καμπότζη, Κονγκό, Κούβα, Κουβέιτ, Κροατία, Μολδαβία, Μυανμάρ, Νεπάλ, Ουκρανία, Τόνγκα, ΠΓΔΜ, Σαουδική Αραβία.

ασυμμετρίες μεταξύ κρατών σε οικονομικό επίπεδο αντικατοπτρίζουν και ασυμμετρίες σε επίπεδο πρόσβασης και παροχής πληροφοριών.

- Αυτή τη στιγμή υπάρχει μεγάλο χάσμα όχι μόνο μεταξύ αναπτυγμένων και αναπτυσσομένων κρατών αλλά και μεταξύ των ίδιων των αναπτυσσομένων. Ως προς αυτό οι περιπτώσεις της Κίνας, Βραζιλίας και Ινδίας είναι οι πιο προφανείς αλλά όχι οι μοναδικές.
- Αναμφίβολα, η περιορισμένη εμπέλεια του μηχανισμού αυτού οφείλεται όχι μόνο σε τεχνικά προβλήματα των αναπτυσσομένων κυρίως κρατών, αλλά στη διστακτικότητα των κρατών γενικότερα να αποδώσουν αρμοδιότητες ελέγχου των εμπορικών τους πολιτικών σε διεθνείς γραφειοκράτες. Δεν είναι τυχαίο λοιπόν που χρειάστηκε πάνω από 40 χρόνια να ιδρυθεί ένας τέτοιος μηχανισμός στο πλαίσιο της GATT. Όπως υποστήριζε και ο καθηγητής Violet μια τέτοια διαδικασία είναι εύκολο να αποτύχει καθώς υπαγορεύεται στην ουσία από την θέληση των κρατών¹².

Ο TPRM έχει γενικά στόχο την διαφάνεια. Δίνει μεγαλύτερη βαρύτητα στην πρόοδο στις δασμολογικές μειώσεις, στα μη δασμολογικά εμπόδια και στις επενδύσεις. Κατά γενική ομολογία, ο TPRM αποτελεί μια σχετικά περιθωριακή διαδικασία. Σε κάθε περίπτωση ωστόσο, αυτό το σύστημα εποπτείας μπορεί να αλληλεπιδρά με άλλα μέρη δραστηριοτήτων του ΠΟΕ και να δίνει έμφαση στην ανάγκη αλλαγών στις πολιτικές των κρατών μελών.

ΔΥΝΑΤΟΤΕΣ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΤΟΥ TPRM

Σύμφωνα με μερικούς συγγραφείς και ΜΚΟ¹³, ο TPRM μπορεί να αποκτήσει μεγαλύτερο κύρος διευρύνοντας το ρόλο και τον έλεγχο του σε περισσότερα επίπεδα. Μια πιθανή αναμόρφωση του μηχανισμού, θα οδηγούσε σε μεγαλύτερη διαφάνεια και σε πιο αποτελεσματική ανταλλαγή πληροφοριών.

Πιο συγκεκριμένα, **σε τεχνικό επίπεδο**, θα'ταν χρήσιμο να ανασκευαστεί το περιεχόμενο των αναφορών και να δοθεί μεγαλύτερη βαρύτητα στο πεδίο των διαπραγματεύσεων και της πρόληψης των δικαστικών διαμαχών. Σε **επίπεδο περιεχομένου**, υπάρχουν δύο πιθανές οδοί. Απ' την μία πλευρά ο TPRM παραμένει επικεντρωμένος στο εμπόριο αυτό καθ' αυτό διατηρώντας την αρμοδιότητά του ως θεσμός που ασχολείται αποκλειστικά με τις εμπορικές πολιτικές των κρατών και αποφεύγοντας να αναμειχθεί σε μη εμπορικά θέματα. Απ' την άλλη πλευρά, αν θεωρήσουμε ότι εμπόριο και ανάπτυξη βαίνουν μαζί,

¹² VIOLET Franc « La norme Technique, une entrave au commerce international », in OSMAN Filali, *L'organisation mondiale du commerce : Vers un droit mondial du commerce ?*, actes et débats de colloque, Lyon, 2 mars 2001, Bruxelles, Bruylant, 2001, σελ 212, 213.

¹³ Η ΜΚΟ Oxfam international έχει επιδείξει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τη βελτίωση των δομών του ΠΟΕ διευρύνοντας το ενδιαφέρον του και στον κοινωνικό τομέα. (www.oxfam.org/en)

τότε υπάρχει μεγάλο περιθώριο διεύρυνσης των θεμάτων για εξέταση από τον TPRM προς την κατεύθυνση της βιώσιμης ανάπτυξης. Θα μπορούσε δηλαδή να επεκταθεί στον περιβαλλοντικό και κοινωνικό τομέα¹⁴, εξετάζοντας για παράδειγμα την τήρηση από τα κράτη μέλη του ΠΟΕ των κανόνων προστασίας του περιβάλλοντος, των κανόνων εργασίας και το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της έμφυλης διάστασης¹⁵ στον εργασιακό χώρο. Οι ειδικοί οργανισμοί των Ηνωμένων Εθνών θα μπορούσαν να συνεργάζονται με τον TPRM και να υποβοηθούν το έργο του. Για παράδειγμα, σύμφωνα με την Evers, «the development of a domestic trade policy review could build on recent initiatives that provide trade-related technical assistance at strengthening domestic transparency on WTO matters. (...) In our view, these trade-related capacity building initiatives could provide a helpful entry point for technical assistance to support local organisations build a more poverty oriented trade policy review¹⁶».

ΕΠΙΛΟΓΙΚΑ

Ακόμη κι αν ο παραπάνω μηχανισμός δεν αναλάβει μια πιο διευρυμένη δραστηριότητα, θα μπορούσε να βελτιώσει την αποτελεσματικότητά του λειτουργώντας ως όργανο προληπτικής διπλωματίας. Η συνεισφορά του στην αναμόρφωση των πολιτικών θα μπορούσε να επεκταθεί σε ένα είδος μοντέλου καλύτερων πολιτικών για τα υποψήφια αλλά και υπάρχοντα κράτη μέλη του ΠΟΕ. Σε τελική ανάλυση, αν τα μέλη ακολουθούσαν τις παρατηρήσεις του TPRM, θα σέβονταν τους κανόνες του διεθνούς εμπορίου και αυτό κατ' επέκταση θα οδηγούσε σε μείωση των διαφορών που φτάνουν στον DSM.

Η θέληση των κρατών αποτελεί τη θεμέλιο λίθο όλων των διεθνών καθεστώτων. Για το λόγο αυτό πρέπει να υπάρχουν μηχανισμοί που να επικουρούν τη σύγκλιση των εθνικών συμφερόντων με το σκοπό της προώθησης της διεθνούς ευημερίας. Ο TPRM μπορεί και πρέπει να συμβάλει προς το σκοπό αυτό.

¹⁴ Το ευρωπαϊκό κοινοβούλιο είχε εγκρίνει από το 1994 μια έκθεση για «εισαγωγή κοινωνικής ρήτηρας στο διεθνές εμπόριο» (έκθεση André Sainjon, [διαδίκτυο]: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A4-1998-0508+0+DOC+XML+V0//EN>). Στις διαμαρτυρίες κατά τον γύρο της Doha είχε γίνει λόγος για μια ανάλογη ρήτρα, βλ. « La clause sociale et le commerce », Alliance Sud, fact sheet, [στο διαδίκτυο]: http://www.alliancesud.ch/francais/files/T_HoAeLe.pdf, consulté le 21 juin 2009.

¹⁵ VANDER STICHELE Myriam, « A Gender Analysis of Trade and WTO Rules. A Case Study of Ghana », TNI, transnational institute, 1998, [στο διαδίκτυο]: http://www.tni.org/detail_page.phtml?act_id=2135&username=guest@tni.org&password=9999&publish=Y.

¹⁶ EVERS Barbara, *Linking Trade and Poverty: Reinventing the Trade Policy Review Mechanism*, op. cit. p. 16-17.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βιβλία

- CHAISSÉ Julien, BALMELLI Tiziano, *Essays on the Future of the World Trade Organization, Vol. I, Policies and Legal Issues*, Genève/ Lugano/ Bruxelles, Editions interuniversitaires suisses, 2008, 420 σ.
- COMBACAU Jean, SUR Serge, *Droit international public*, Paris, Montchrestien, Lextenso éditions, 2008, 818 σ.
- KEESING Donald B., *Improving Trade Policy Reviews in the World Trade Organization*, Washington D.C., Institute for International Economics, 1998, 80 σ.
- KIEFFER Bob, *L'Organisation Mondiale du Commerce et l'évolution du droit international public*, Bruxelles, De Boeck, Larcier, 2008, 371 σ.
- MATSUSHITA Mitsuo, SCHOENBAUM Thomas J., MAVROIDIS Petros, *The World Trade Organization, Law, Practice and Policy*, Oxford, The Oxford International law library, 2nd edition, 2006, 989 σ.
- OSMAN Filali, *L'organisation mondiale du commerce : Vers un droit mondial du commerce ?*, actes et débats de colloque, Lyon, 2 mars 2001, Bruxelles, Bruylant, 2001, 291 σ.
- SAMPSON Gary P., *The role of the World Trade Organization in Global Governance*, Tokyo-New York-Paris, United Nations University Press, 2001, 298 σ

Άρθρα

- BASTID BURDEAU Geneviève, «Les Etats au rapport! Le développement des mécanismes d'examen systématique des politiques des Etats», in, *Mélanges en l'honneur de Jean Charpentier, La France, l'Europe, le monde*, Paris, Pedone, 2008, σσ. 29-39
- CURZON PRICE Victoria., « GATT's new trade Policy Review Mechanism », *World Economy*, 1991, vol. 14(2), σσ. 227-238
- EVERS Barbara, « Linking Trade and Poverty: Reinventing the Trade Policy Review Mechanism », [Paper prepared for the Research Project on "Linking the WTO to the Poverty Reduction Agenda"], WTO, June 2003, 23 p.
- FRANCOIS Joseph, « Maximizing the Benefits of the Trade Policy review Mechanism for Developing Countries », in, HOEKMAN Bernard, MARTIN Will, *Developing Countries and the WTO, a pro-active agenda*, Oxford (UK), Malden (USA), Blackwell publishers, 2001, σσ 147-165
- FRANCOIS Joseph, « Trade Policy Transparency and Investor Confidence: Some implications for an Effective trade Policy Review Mechanism », in, *Review of international economics*, 2001, vol. 9(2), σσ. 303-316
- GHOSH Arunabha, « Information Gaps, Information Systems, and the WTO's Trade Policy Review Mechanism », Global Economic Governance Programme, University College Oxford, department of politics and international relations, GEG Working paper 2008/40, 33 p., στο διαδίκτυο:

<http://www.globaleconomicgovernance.org/wp-content/uploads/Arunabha%20Ghosh%20Final.pdf>
WATKINS Kevin, FOWLER Penny, « Rigged rules and double standards, Trade, Globalisation and the fight against Poverty », Oxfam campaign reports, 2002, 272 p., στο διαδίκτυο: http://www.oxfam.org.uk/what_we_do/issues/trade/downloads/trade_report.pdf

Έγγραφα ΠΟΕ

Appraisal of the operation of the trade policy review mechanism, WTO, WT/MIN(99)/2, 99-4224, 08 October 1999
Arrangements for the continued operation of the Mechanism, Decision of 10 may 1994, TPRM, GATT, L/7458, May 11, 1994.
Evaluation du fonctionnement du Mécanisme d'examen des politiques commerciales, Rapport aux ministres, Conférence ministérielle 3ème session, WT/MIN(99)/2, Seattle, 30 novembre – 3 décembre 1999
Functioning of the GATT system, decisions of 12 April 1989, GATT, L/6490
Rapport de l'Organe d'examen des politiques commerciales pour 2008, OMC, WT/TPR/232, 14 novembre 2008
Rapport du Directeur Général à l'OEPC sur la crise financière et économique et sur les faits nouveaux relatifs au commerce, Directeur Général, 26 mars 2009
Trends in International Trade, The Report by a Panel of Experts, GATT, Spec/252/58, January 01, 1958
Meeting of 20 and 22 June 1988 - Note by the Secretariat, Negotiating Group on Functioning of the GATT System, GATT, MTN.GNG/NG14/8, July 13 1988

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

« La clause sociale et le commerce », Alliance Sud, fact sheet, [στο διαδίκτυο]: http://www.alliancesud.ch/francais/files/T_HoAeLe.pdf.
<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A4-1998-0508+0+DOC+XML+V0//EN>.
http://www.wto.org/English/thewto_e/whatis_e/organigram_landscape_e.pdf